

Norsk naturpolitikk

Dag O. Hessen

Den opprinnelige tittelen på dette innlegget var Status for ny norsk naturpolitikk, men siden statusen for norsk naturpolitikk er lav, og det ikke er enkelt å få øye på noe nytt, får vi nøye oss med den mer prosaiske tittelen.

Til tross for dette litt dystre anslaget, så er det åpenbart at naturen har fått en renessanse i Norge. Norge har alltid hatt naturmytologien og skisporet etter Nansen som en sentral del av nasjonsbygging og selvbilde, men etter en periode der naturen kom litt i bakgrunnen er den tilbake i fullt monn. Den har naturligvis alltid vært der for de mange av oss som har hatt naturen som både katedral, sikkerhetsventil og kilde til livsglede, men det nye nå er at naturen er blitt så synlig i bøker, blogger, filmer og selveste nettet. Natur er rett og slett in, og det å være i natur gir status i den grad at stadig flere ønsker å formidle seg selv i natur i ord og bilde. Det er selvsagt fullt mulig å harsellere over dette, slik enkelte gjør, men det finnes definitivt verre ting å være hekta på enn natur.

Så kunne man tenke at dette gikk hånd i hånd med en politisk omsorg for naturen. Det gjør det også på det overflatiske plan, det skal letes lenge, og forgyeves, etter en politiker som sier noe vondt om natur. Tvert i mot, miljøministre og andre lar ingen anledning gå fra seg til å bedyre sitt nære forhold til natur. Og bare så det er sagt: det klippes med jevne mellomrom snorer til nye landskapsvernområder, nasjonalparker og sågar reservater, og det er prisverdig. Dette er sågar på hjemmebane. På bortebane er også norsk politikk forbilledlig, og dette sies helt uten ironi, i sine (våre) bevilgninger til bevaring av regnskog som utgjør tre store gevinster i ett sveip: det er godt for biologisk mangfold, klima og urbefolkning.

Allikevel, det er noe som skurrer og noe som er overflatisk i denne norske miljøpolitikken, som altså ikke er ny, men tvert i mot tviholder på stø kurs. Når klima-og miljødepartementet som eneste departement

får en betydelig realnedgang i sitt budsjett, når foreninger som vil bekjempe rovdyr får mer støtte enn de som ønsker å bevare de – og når man med åpne øyne åpner for en stor grad av motorisert ferdsel, blir det en hul klang i den politiske miljøretorikken. Raseriet og fortvilelsen over den forbrytelse mot stillhet og tradisjonelt friluftsliv som ”rekreasjonskjøring” med snøscootere vil innebære kommer ikke fra knickersadelen, den er jevnt fordelt mellom by og bygd, slik naturelskere er jevnt fordelt i by og bygd. Selv om det er snakk om spesifikke scooterløyper viser all erfaring at det vil bli hyppigere avstikkere fra denne, og for enkelte områder vil det bare bli øyer av stillhet igjen i villmarka. Før den massive bunken med høringsutkast var åpnet dekket igjen miljøministeren seg bak sitt liberalistiske fikenblad, lånt fra FrP i sakens anledning: det skal være lokalmiljøene som her skal ha siste ord når det gjelder forvaltningen av vår felles natur.

Noe nytt er det riktignok i Norge, Biomangfoldloven er ”oppe og går”, og den er unik for Norge. Men hvor fort den går og i hvilke retning gjenstår å se, den kan ikke demme opp for motorferdsel, og har selv ikke stort mer enn et fikenblad og en dash moralsk støtte å gi til rovviltet. Norge har også ”siden sist” fått sin NOU om Økosystemtjenester, nesten like omfangsrik som NOU´en bak Biomangfoldloven. Nå kan man diskutere, hvilket da også blir gjort i betydelig grad, om det er riktig å pris-sette norsk natur. Skal også dette siste fristed for kommersielle argumenter måles i kroner og øre. Hvor mye er en soloppgang eller en klippeblåvinge verdt? Alt og ingenting selvsagt, men på den annen side har nedgangen i verdens bier (og andre pollinatorer) minnet oss om et aspekt ved naturen vi ofte glemmer, at vi faktisk er avhengige av den. Kanskje kan debatten om økosystemtjenester få oss til å innse at en natur uten motorisert ferdsel er mer verdt enn en med. Dypest sett dreier dette seg ikke bare om hvilke rettigheter enkelte grupper skal ha framfor alle (støy versus stillhet), eller hvilke råderett enkeltkommuner skal ha over nasjonale verdier, men om hvilke rettigheter vi kan ta oss ovenfor natur.

Så er som kjent Norge et land i verden – også nå det gjelder naturpolitikk. I løpet av et par uker i oktober kom tre nyheter rett i

forkant av statsbudsjettet: økningen av CO₂ i atmosfæren er nå den største som noen gang er registrert, trolig fordi økosystemene nå tar opp mindre CO₂ enn før (altså nok en økosystemtjeneste). Så kom en rapport fra WWF som basert på gjennomgang av en tallrik litteratur konkluderte med at verdens bestander av pattedyr, fugler, reptiler, amfibier og fisk i gjennomsnitt er mer enn halvert siden 1970. Dette er et dramatisk resultat av vårt kollektive økologiske fotavtrykk. Som en tredje sak anslår så en ny gjennomgang at det er lite sannsynlig at verdens folketall vil stabilisere seg på drøyt 9 milliarder, men kan komme til å øke til 13 milliarder innen 2100. Dersom det økologiske fotavtrykket til disse 13 milliardene skal ha samme skonummer som det norske, trengs opptil flere ekstra planeter.

Det er her det norske statsbudsjettet kommer inn, for øvrig rett i etterkant av klimatoppmøtet i København. Det norske hovedbudskapet er her at stø kurs og full gass er det beste bidrag til verdens fattige og verdens klima. Norges hell tar visstnok aldri slutt. Vi er nasjonenes fetter Anton som alltid finner ressursene når vi trenger det, og flyter som en kork på et opprørt verdenshav. Selv når verdens klimautsikter er dystre og de globale utslippene økte raskere enn noensinne, så er det én ting Norge kan gjøre; opprettholde maksimal olje- og gassproduksjon. Paradoksets forklaring er at dette går til erstatning av kull, og simsalabim så går regnestykket opp i Norges favør – igjen.

Ganske mange fattet håp da Jonas Gahr Støre i sin etter hvert berømte tale til AUF ga signaler som bare kunne oppfattes som at nå var også Arbeiderpartiet klar til å tenke nytt om denne politikken, at også Norge måtte være innstilt på at noen av våre fossile reserver måtte bli liggende. Så skjedde det forunderlige at Støre nærmest måtte stå skolerett for "å ha skapt uklarheter", og det var full gass som var ansvarlig politikk. Støre viste også vilje til nye tanker da "kullutvalget" ble nedsatt for å vurdere Oljefondets fossile investeringer, men også her har finansminister Jensen og miljøminister Sundtoft – sistnevnte fra klimamøtet i New York – tatt avstand fra å legge denne type føringer på Oljefondet.

Medregnet totale utslipp fra norsk olje- og gassvirksomhet står Norge for 1,5 % av verdens CO₂-utslipp, selv om vi utgjør mindre enn en promille av verdens befolkning. Tar vi med utslippene fra Statoils utenlandske virksomheter slipper Norge ut like mange CO₂-ekvivalenter som Storbritannia. Norge eier gjennom Oljefondet snart 1,5 % av verdens aksjer. Norge har dermed et vesentlig større ansvar og en vesentlig større påvirkningsmulighet enn vårt beskjedne folketall skulle tilsa. Det betyr faktisk noe hva vi gjør, ikke bare symbolsk. Norge er også det land som minst av alle trenger økt vekst. Det er *denne* erkjennelsen norske politikere og borgere må ta inn over seg.

I rettferdighetens navn skal det sies at det faktisk også finnes tegn til en ny norsk naturpolitikk i form av økonomiske incentiver, elektrifisering og effektivisering. Det er ikke slik at miljøtiltak nødvendigvis krever forsakelser, asketisk selvpisking og nei til utvikling. Tvert i mot er det er rekke positive signaler som viser at teknologiske og økonomiske tiltak fungerer. CO₂-utslippene fra norsk fastlandsindustri er fra toppåret 1990 på vei mot en halvering, og en rekke bransjer kan vise til mer energieffektive løsninger. Norske midler til regnskogsbevaring er også forbilledlig, selv om det utgjør 0.5 promille av Oljefondet – som for øvrig endelig er i ferd med å kvitte seg med eierandeler i selskaper som omdanner regnskog til palmeoljeplantasjer. Allikevel, det er for lite, det går for sent, og det er bare mindre justeringer fra stø kurs.

En sveip fra fugleperspektiv over norsk naturpolitikk viser altså en sprik mellom retorikk og politikk, og lite substansielt nytt. Kurvene peker slik de har gjort før: opp for CO₂, temperatur og folketall, ned for bestander, arter og areal. Vi venter fortsatt på en NY norsk naturpolitikk.